

Η ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΖΩΝΗ ΩΣ ΟΜΠΡΕΛΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΟΥΠΟΥ Θ.

Σχολικός Σύμβουλος, Δ/ντής Σπουδών Π.Ε ΥΠΕΠΘ
e-mail: thgoupos@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τριάντα ολόκληρα χρόνια μετά την πρώτη εμφάνισή της στα εκπαιδευτικά δρώμενα της χώρας μας, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση βρίσκεται σε μια στασιμότητα που μας οδηγεί σε κάποιες διαπιστώσεις:

- Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση συνεχίζει την πορεία της στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προαιρετική δραστηριότητα με τη μορφή κυρίως σχεδίων εργασίας (projects) και λιγότερο με τη μορφή των επισκέψεων στο πεδίο.
- Φαίνεται απαραίτητη η επανεκτίμηση της ένταξης ή μη της Π.Ε. στο σχολικό πρόγραμμα, όχι βεβαίως ως ένα νέο μάθημα, αλλά ως μιας «εστίας» μέσα σε όλα τα μαθήματα που από μόνη της θα αποτελεί διεπιστημονικό τομέα, που περικλείει και ενσωματώνει έννοιες και τρόπους προσέγγισης και από άλλες επιστήμες.
- Η Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων φαίνεται ότι είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα μπορούσε να βρει χώρο και χρόνο η περιβαλλοντική εκπαίδευση για να ενισχύσει την παρουσία της.
- Με την Υπουργική απόφαση Φ.12.1/545/85812/Γ1/31-8-2005 γενίκευση εφαρμογή η Ευέλικτη ζώνης στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Έτσι σε σύνολο 5.227 Σχολικών Μονάδων 3.865 Σχολεία, ήτοι ποσοστό 73,9%, εφαρμόζουν το πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης.

GOUPOS T.

School advisor, Warden of Primary Schools
e-mail: thgoupos@sch.gr

ABSTRACT

Thirty years after its first appearance in the educational field of our country, the environmental education is in a stable position. This fact leads us on certain conclusions:

- The environmental education keeps its course in Primary and Secondary Schools as an optional activity. It has mainly the form of a project rather than the form of visits on the spot.
- It seems necessary the reevaluation of the incorporation or not of environmental education in the school curriculum not as a new lesson but as a reference for other subjects, too. Thus, the environmental education will be an interdisciplinary field of its own, which includes and incorporates items from other sciences.
- The flexible program of cross-curricular and creative activities will be the field in which environmental education could be applied.
- The flexible program was established with the Law Φ.12.1/545/85812/Γ1/31-8-2005 in the schools of primary education. So, in a sum of 5.227 school units, 3.865 schools, thus 73,9% , this program is applied.

Λέξεις κλειδιά: ευέλικτη ζώνη διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων, περιβαλλοντική εκπαίδευση,

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σταθμός για την ανάπτυξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα αποτέλεσε ο Ν. 1892/31-7-90 (ΦΕΚ 101 Α'), όπου στη διάταξη της παραγράφου 13 του άρθρου 11 αναφερόταν: «αναγνωρίζεται η Π.Ε ως τμήμα των προγραμμάτων των Σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»

Όσον αφορά την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση η επίσημη εισαγωγή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης έγινε ένα χρόνο αργότερα με την υπ' αριθμ. Π/308/3-4-1991, Υπουργική Απόφαση. Στον ίδιο νόμο προβλεπόταν:

Α) Ο θεσμός των υπεύθυνων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και στις δύο βαθμίδες της εκπαίδευσης ανά νομό με σκοπό την προώθηση και τον συντονισμό δραστηριοτήτων Π.Ε στα σχολεία της περιοχής ευθύνης τους. Β) Η ίδρυση κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Η Π.Ε. εντάχθηκε στις «Σχολικές Δραστηριότητες», τις οποίες εκτός από την Π.Ε απαρτίζουν η Αγωγή Υγείας καθώς και πολιτιστικά και επιστημονικά θέματα (Φ.Ε.Κ. 629/23-10-1992).

Τα 1994 καθιερώνεται και η μερική χρηματοδότηση των προγραμμάτων Π.Ε. Ωστόσο, όλα αυτά τα χρόνια και κυρίως από το 1992 και μετά που δημιουργείται μια κρίσιμη μάζα εκπαιδευτικών, ευαισθητοποιημένων στην Π.Ε. και μολονότι το ΥΠΕΠΘ με εγκυκλίους του ενθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς να αναλαμβάνουν προγράμματα Π.Ε., το ίδιο εκπαιδευτικό μας σύστημα με το κεντρικά σχεδιασμένο και κλειστό αναλυτικό πρόγραμμα, δεν ευνοούσε στην ουσία την ανάληψη τέτοιων πρωτοβουλιών. Έτσι, μολονότι παρατηρούμε μια αυξητική τάση προγραμμάτων Π.Ε. (κυρίως ποσοτικών), εντούτοις όμως οι ίδιοι οι αριθμοί, ως ποσοστά των αντίστοιχων συνολικών δεικτών, δείχνουν ότι η Π.Ε αποτελεί μια ακόμη περιθωριακή δραστηριότητα στα σχολεία μας και ο αριθμός των μαθητών και των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν σε προγράμματα Π.Ε είναι ιδιαίτερα περιορισμένος σε ποσοστά που κυμαίνονται από 2,5 μέχρι 10% (Γεωργόπουλος, 1999) ή κατ' άλλους 5% (Περδίκη, 1994), ενώ σύμφωνα με δική μας πανελλήνια έρευνα το ποσοστό ανέρχεται στο 13,4% (Γούπος, 2004)

Γίνεται, λοιπόν, φανερό ότι τριάντα ολόκληρα χρόνια μετά την πρώτη εμφάνιση της Π.Ε. στα εκπαιδευτικά δρώμενα της χώρας μας, βρίσκεται σε μια στασιμότητα που μας οδηγεί σε κάποιες διαπιστώσεις:

- Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση συνεχίζει την πορεία της στα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως προαιρετική δραστηριότητα με τη μορφή κυρίως σχεδίων εργασίας (projects) και λιγότερο με τη μορφή των επισκέψεων στο πεδίο.
- Φαίνεται απαραίτητη η επανεκτίμηση της ένταξης ή μη της Π.Ε. στο σχολικό πρόγραμμα, όχι βεβαίως ως ένα νέο μάθημα, αλλά ως μιας «εστίας» μέσα σε όλα τα μαθήματα που από μόνη της θα αποτελεί διεπιστημονικό τομέα, που περικλείει και ενσωματώνει έννοιες και τρόπους προσέγγισης και από άλλες επιστήμες.
- Είναι απαραίτητη η επανεκτίμηση του περιεχομένου των θεμάτων στα προγράμματα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Φαίνεται να υπάρχει μια σύγχυση ως προς τα ποια θέματα εμπίπτουν στο αντικείμενο της Π.Ε.
- Η θέσπιση υπευθύνων της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, υπευθύνων Αγωγής Υγείας και υπευθύνων καλλιτεχνικών και πολιτιστικών θεμάτων ανά Διεύθυνση Εκπαίδευσης φαίνεται δημιουργεί προβλήματα συντονισμού, αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων αλλά και «επάρκειας εκπαιδευτικών για πραγματοποίηση προγραμμάτων» αφού κατά κανόνα οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί ασχολούνται με τη Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, την Αγωγή Υγείας και τα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά θέματα.

2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ

Η Ευέλικτη Ζώνη διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων είναι ένα πρόγραμμα ενταγμένο στην πρωινή λειτουργία του σχολείου, που εισάγει καινοτόμες δράσεις στα σχολεία της

υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι οποίες οργανώνονται με βάση τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης με τη μέθοδο project και την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία (Αλαχιώτης,2002 και Ματσαγγούρας,2002). Σκοπός της Ευέλικτης Ζώνης «είναι να εξασφαλίσει στον εκπαιδευτικό το θεσμικό και το χρονικό πλαίσιο για να μελετήσει η τάξη του, θέματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους μαθητές, ακολουθώντας τρόπους που δεν είναι εύκολο να εφαρμόσει στο συμβατικό πρόγραμμα»(Ματσαγγούρας,2002).

Τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την Ευέλικτη Ζώνη είναι τα εξής:

1. Εμπλουτισμός του σχολικού προγράμματος με την εισαγωγή διεπιστημονικών και διαθεματικών δραστηριοτήτων.
2. Λειτουργική εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου που εισάγει την έννοια του πειραματισμού και την ενθάρρυνση της πρωτοβουλίας, της φαντασίας και της δημιουργικότητας διδασκόντων και διδασκομένων.
3. Χαλάρωση των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ των μαθημάτων, ώστε να καταργηθεί η διάκριση σε «πρωτεύοντα» και «δευτερεύοντα».
4. Ενεργοποίηση της κριτικής σκέψης, της διαλεκτικής αντιπαράθεσης και ενθάρρυνση συλλογικών μορφών συστηματοποιημένης δράσης, που είναι αναγκαίες για τη δημιουργική συμμετοχή του μαθητή στα σχολικά και κοινωνικά δρώμενα.
5. Διευκόλυνση της μελέτης σημαντικών θεματικών πεδίων τα οποία δεν καταλαμβάνουν θέση ανεξάρτητων μαθημάτων.
6. Ανάπτυξη των ικανοτήτων, των δεξιοτήτων και των κλίσεων των μαθητών καθώς και η αφύπνιση ή ενδυνάμωση των ήδη υπαρχόντων.
7. Εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας.
8. Ένταξη στη σχολική ομάδα μαθητικών πληθυσμών, ανομοιογενών ως προς την πολιτιστική, γλωσσική ή θρησκευτική τους προέλευση.
9. Έμφαση στη διαδικασία προσέγγισης του γνωστικού αντικείμενου και ανάπτυξη ικανοτήτων ολοκληρωμένης ή συνολικής θέασής του.(Ματσαγγούρας,2002)

3. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Η σημασία της Ευέλικτης Ζώνης άπτεται τομέων, όπως το *Πρόγραμμα Σπουδών, η Διδακτική Μεθοδολογία και η Οργάνωση της εισαγωγής Καινοτομιών στο Δημοτικό Σχολείο.*

α. Στον τομέα του προγράμματος Σπουδών, η Ευέλικτη Ζώνη αποτελεί το διάλογο διασύνδεσης μεταξύ των διδασκόμενων μαθημάτων, αφού προσφέρει ευκαιρίες για διεπιστημονικές διασυνδέσεις και διαθεματικές προεκτάσεις.

β. Στον τομέα της διδακτικής μεθοδολογίας, η Ευέλικτη Ζώνη προτείνει και υποστηρίζει την εφαρμογή βιωματικών, μαθητοκεντρικών και δημιουργικών προσεγγίσεων, που αποτελούν προϋπόθεση για την ουσιαστική εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης.

γ. Στον τομέα της εισαγωγής καινοτομιών στο σχολείο, η Ευέλικτη Ζώνη επιχειρεί να εντάξει σ' ένα πλαίσιο με ειρμό και συγκρότηση καινοτόμα προαιρετικά προγράμματα, όπως είναι τα Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών και Καλλιτεχνικών θεμάτων, κλπ, τα οποία μέχρι τώρα αποτελούν αποσπασματικές και μεμονωμένες προσπάθειες κάποιων εκπαιδευτικών.

δ. Η καθιέρωση της Ευέλικτης Ζώνης Δημιουργικών και Διαθεματικών Δραστηριοτήτων διαμορφώνει ένα Ω.Π. με δύο παιδαγωγικές ζώνες στο σχολείο:

I. Την ακαδημαϊκά προσανατολισμένη ζώνη, η οποία, μέσα από τη διδασκαλία της πραγματολογικής γνώσης σε κάθε γνωστικό αντικείμενο, θα αποβλέπει στην απόκτηση του απαραίτητου γνωστικού υπόβαθρου, το οποίο θα αποτελεί τη βάση για περαιτέρω ερευνητικές προεκτάσεις στη δεύτερη ζώνη.

II. Η δεύτερη ζώνη, η «Ευέλικτη Ζώνη Δημιουργικών και Διαθεματικών Δραστηριοτήτων», η οποία συναρτάται άμεσα με την πρώτη και προσφέρει την ευκαιρία για διεπιστημονικές διασυνδέσεις και διαθεματικές προεκτάσεις στην ήδη αποκτηθείσα πραγματολογική γνώση.

ε. Η «Ευέλικτη Ζώνη Δημιουργικών και Διαθεματικών Δραστηριοτήτων» αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του αναλυτικού και ωρολογίου προγράμματος στο Δημοτικό Σχολείο, διότι ο δάσκαλος της τάξης είναι σε θέση να επιλέξει τον τομέα στον οποίο θα ήθελε να εμβαθύνει την ερευνητική του εργασία με τους μαθητές του κι επομένως να εντάξει τα προαιρετικά προγράμματα με τέτοιον τρόπο, ώστε να εναρμονίζονται με την εφαρμογή των ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ.

4. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η πειραματική εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης

Η Ευέλικτη Ζώνη εφαρμόστηκε πειραματικά και προαιρετικά για πρώτη φορά το σχολικό έτος 2001-2002.

Στους πίνακες 1 και 2 φαίνονται οι σχολικές μονάδες οι οποίες εφάρμοσαν το πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης καθώς και το ποσοστό τους ανά σχολικό έτος στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό Σχολείο αντίστοιχα.

Πίνακας 1: Εφαρμογή ευέλικτης ζώνης στο νηπιαγωγείο

Α/Α	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ		ΠΟΣΟΣΤΟ
			ΝΕΑ	ΣΥΝΟΛΟ	
1	2001-2002	5647	11	11	0,19%
2	2002-2003	5674	138	149	2,62%
3	2003-2004	5707	946	1095	19,1%
4	2004-2005	5707	595	-	-

Πίνακας 2: Εφαρμογή ευέλικτης ζώνης στο Δημοτικό Σχολείο

Α/Α	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ		ΠΟΣΟΣΤΟ%
			ΝΕΑ	ΣΥΝΟΛΟ	
1	2001-2002	5777	172	172	2,9%
2	2002-2003	5721	566	738	12,9%
3	2003-2004	5669	957	1695	28,9%
4	2004-2005	5522	779	-	-

Στους παρακάτω πίνακες φαίνονται τα σχολεία που συμμετείχαν στο πρόγραμμα, καθώς και ο αριθμός των προγραμμάτων, ο αριθμός των δασκάλων και των νηπιαγωγών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα.

Συμμετοχή Σχολείων και Τμημάτων στο Πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης

1. 2001-2002 172 (Σχολεία) *8 (Τμήματα) = 1376 Τμήματα * 3 προγράμματα = 4128
 2. 2002-2003 566 (Σχολεία) *8 (Τμήματα) = 4528 Τμήματα * 3 προγράμματα = 13584
 3. 2003-2004 957 (Σχολεία) *8 (Τμήματα) = 7656 Τμήματα * 3 προγράμματα = 22968
 4. 2004-2005 779 (Σχολεία) *8 (Τμήματα) = 6232 Τμήματα * 3 προγράμματα = 18696
 ΣΥΝΟΛΟ: 19792 Τμήματα

Δάσκαλοι που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα

2001-2002	172 (Σχολεία)*10 (Δάσκαλοι) = 1720	Δάσκαλοι
2002-2003	738 (Σχολεία)*10 (Δάσκαλοι) = 7380	Δάσκαλοι
2003-2004	1710(Σχολεία)*10 (Δάσκαλοι) = 17100	Δάσκαλοι
2004-2005	779 (Σχολεία)*12 –15 (Δάσκαλοι) = 10548 – 13185	Δάσκαλοι

Νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα

2001-2002	11 (Νηπιαγωγεία) *2 (Νηπιαγωγοί) = 22	Νηπιαγωγοί
2002-2003	149 (Νηπιαγωγεία) *3 (Νηπιαγωγοί) = 447	Νηπιαγωγοί
2003-2004	1095(Νηπιαγωγεία) *3 (Νηπιαγωγοί) = 3285	Νηπιαγωγοί
2004-2005	695 (Νηπιαγωγεία) *3-4 (Νηπιαγωγοί) = 2085 - 2780	Νηπιαγωγοί

5. Η ΓΕΝΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΓΕΝΙΚΕΥΣΗΣ

Το σχολικό έτος 2005 – 2006 με την Υπουργική Απόφαση Φ 121/545/85812/Γ1/31-8-2005 γενικεύτηκε σε όλα τα σχολεία η εφαρμογή του προγράμματος της Ευέλικτης Ζώνης.

α. Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη μεγάλη παιδαγωγική αξία της Ευέλικτης Ζώνης.

β. Η Ευέλικτη Ζώνη ή Ζώνη δημιουργικών δραστηριοτήτων, αποτελεί ομπρέλα στην οποία εντάσσονται όλες οι σχολικές δραστηριότητες και τα προαιρετικά προγράμματα.

γ. Η Ευέλικτη Ζώνη Δημιουργικών και Διαθεματικών Δραστηριοτήτων και η εφαρμογή της στα Σχολεία της Χώρας, υποστηρίζει και προωθεί την παιδαγωγική του δημιουργικού σχολείου, που αποτελεί όραμα και επιδίωξη της εκπαιδευτικής πολιτικής και των άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και της Χώρας μας, τα τελευταία δεκαπέντε έτη.

δ. Με την Ευέλικτη Ζώνη προωθούνται νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις, οι οποίες συναρτώνται με την εφαρμογή του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών, όπως η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση, η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, με έμφαση στην καθοδηγούμενη διερεύνηση και ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, κ.α.

ε. Το σχολικό έτος 2005-06 είναι έτος προετοιμασίας του εκπαιδευτικού κόσμου για την υποδοχή των νέων διδακτικών βιβλίων και εφαρμογή του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών.

Από το επόμενο σχολικό έτος 2006-07 θα εισαχθούν στο δημοτικό σχολείο 29 νέα βιβλία που είναι γραμμένα με την διαθεματική και την διεπιστημονική προσέγγιση.

στ. το δημοτικό σχολείο ασφυκτιά από το πρόβλημα της πληθώρας των «καινοτομιών» που πιέζουν και διεκδικούν χρόνο από το ωρολόγιο πρόγραμμα.

Τα προαιρετικά προγράμματα (Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, κλπ) πιέζουν προς την ίδια κατεύθυνση και πολλές φορές αποπροσανατολίζουν τον εκπαιδευτικό, αφού δεν εντάσσονται οργανικά σε ένα ευρύτερο παιδαγωγικό και διοικητικό πλαίσιο. Η Ευέλικτη Ζώνη επιλύει αυτά τα προβλήματα αφού αποτελεί την «ομπρέλα» όπου εντάσσονται όλα αυτά τα καινοτόμα και προαιρετικά προγράμματα.

ζ. Στον τομέα του Ωρολογίου Προγράμματος η Ευέλικτη Ζώνη καθιερώνει το συνεχόμενο δίωρο στις σχολικές μονάδες της χώρας.

Ένα από τα κεντρικά επιχειρήματα της πρότασης αυτής είναι ότι τα πολλά και σύντομα διαλείμματα οδηγούν στην απώλεια ωφέλιμου διδακτικού χρόνου και στη διάσπαση της συνοχής της παιδαγωγικής σχέσης. Είναι αδύνατον σε 35' - 40' του χρόνου μιας διδακτικής ώρας ο εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει διδακτικές προσεγγίσεις όπως η ομαδική εργασία.

η. Τα συνεχόμενα δίωρα θα δώσουν την ευκαιρία για πιο εκτεταμένα διαλείμματα (25') που απ' τη μεριά τους συμβάλλουν στην καλύτερη κοινωνικοποίηση και χαλάρωση των μαθητών.

θ. Με την γενίκευση της Ευέλικτης Ζώνης ικανοποιείται ένα πάγιο αίτημα του εκπαιδευτικού κόσμου για ανοιχτό πρόγραμμα (Curriculum) έτσι ένα 10-20% του διδακτικού χρόνου διατίθεται με πρωτοβουλία του εκπαιδευτικού σε σχέδια εργασίας που προάγουν την αυτενέργεια και την ερευνητική εργασία των μαθητών.

ι. Τα προαιρετικά προγράμματα που αποτελούσαν προπομπό της Ευέλικτης Ζώνης εφαρμόζονταν πάνω από 20 χρόνια στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ουσιαστικά 15.000-20.000 εκπαιδευτικοί έχουν επιμορφωθεί και έχουν σχεδιάσει ανάλογα προγράμματα.

κ. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια έχουν επιμορφωθεί στην υλοποίηση διαθεματικών δραστηριοτήτων μέσα στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης:

α) πάνω από 20.000 δάσκαλοι

β) πάνω από 4.000 νηπιαγωγοί

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται στοιχεία για την εφαρμογή του προγράμματος της Ευέλικτης Ζώνης ανά Περιφερειακή Διεύθυνση

Πίνακας 2: Στοιχεία για την ευέλικτη ζώνη

Α/Α	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	883	486	55%	358	40,5%	39	4,41 %
2.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	409	290	70,90 %	87	21,27 %	13	3,18 %
3.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	391	334	85,42 %	57	14,58 %	17	4,35 %
4.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ	534	353	66,10 %	169	31,65 %	19	3,56 %
5.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΗΠΕΙΡΟΥ	266	195	73,31 %	71	26,69 %	10	3,76 %
6.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	121	58	47,93 %	63	52,07 %	6	4,96 %
7.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	207	191	92,27 %	26	12,56 %	11	5,31 %
8.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	160	139	86,87 %	17	10,62 %	7	4,37 %
9.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΚΡΗΤΗΣ	411	379	92,21 %	32	7,79%	15	3,65 %
10.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	529	439	83%	90	17%	20	3,78 %
11.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	221	144	65,16 %	77	34,84 %	17	7,69 %
12.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	861	655	76%	206	23,93 %	35	4,07 %
13.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	234	202	96,32 %	23	9,82%	9	3,85 %
	ΣΥΝΟΛΟ	5.227	3.865	73,9%	1.276	24,41 %	218	4,17 %

Πηγή: Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2006)

6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Για την περαιτέρω ενδυνάμωση και εμπάθυνση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης προτείνεται:

1. Ενίσχυση και ενδυνάμωση της ανάπτυξης προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στις ώρες της Ευέλικτης ζώνης.
2. Η καθιέρωση 2-4 ωρών καινοτόμων δραστηριοτήτων στο ωρολόγιο πρόγραμμα των πιλοτικών ολοήμερων σχολείων και στο προαιρετικό πρόγραμμα, αφού αυτά τα πιλοτικά σχολεία υποχρεωτικής παρακολούθησης μέχρι τις 15.30 φαίνεται να αποτελούν τον οδηγό για την μετεξέλιξη των Ολοήμερων Σχολείων.
3. Ίδρυση Γραφείου Καινοτόμων Δράσεων σε κάθε Διεύθυνση Εκπαίδευσης το οποίο θα καθοδηγείται Επιστημονικά από Συντονιστή Σχολικό Σύμβουλο. Στο Γραφείο Καινοτόμων Δράσεων θα υπάγονται οι υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας και οι υπεύθυνοι πολιτιστικών και καλλιτεχνικών θεμάτων.
4. Ουσιαστική χρηματοδότηση των Σχολικών Μονάδων σε ειδικό κωδικό για την εκπόνηση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην αρχή της σχολικής χρονιάς.
5. Παραγωγή διδακτικού υλικού Π.Ε. σε έντυπη, οπτικοακουστική και ηλεκτρονική μορφή.
6. Ενδυνάμωση και ενίσχυση του θεσμού των υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και μετεξέλιξη τους θεσμικά ως στελέχη Καθοδήγησης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.
7. Παροχή οικονομικών και θεσμικών κινήτρων στους υπευθύνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλαχιώτης, Σ., (2002, 24 Μαρτίου), *Πώς θα είναι το Σχολείο του Μέλλοντος*, το Βήμα της Κυριακής.
2. Αλαχιώτης, Σ., (2002), *Η Ευέλικτη Ζώνη του Σχολείου*, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, σ.σ. 5-13.
3. Γεωργόπουλος Α. (1998) «*Η προβληματική της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης*» στο Οικολογία και Επιστήμες του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Στοχαστής / ΔΙΠΕ, Αθήνα, σ.σ. 217-232.
4. Γούπος Θ. (1998). «*Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Είκοσι χρόνια μετά: Αποτελέσματα και προοπτικές*», *Σχολείο και Ζωή*, τ.3, σ.σ. 138-140.
5. Γούπος Θ. (1998). «*Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Μια ευκαιρία για το περιβάλλον και μια πρόκληση για την εκπαίδευση*», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, τ.20, σ.σ. 14-15.
6. Γούπος Θ. (2005). Τα είδη προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που εκπονούν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, *Πρακτικά 1^ο Συνεδρίου Σχολικών προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, τόμος περιλήψεων, σ.σ 21.
7. Γούπος, Θ., (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: «Παράθυρο» και «ευκαιρία» για τη μετεξέλιξη του σημερινού σχολείου*, το Σχολείο του Μέλλοντος, τ. 23, σ.σ. 15-19.
8. Γούπος, Θ., (1999), *Η Ανάλυση της μεθόδου Project στο πλαίσιο διδασκαλίας της τοπικής ιστορίας*, Σχολείο και Ζωή, τ. 7-8-9, σ.σ. 324-328.
9. Γούπος, Θ., (2004), *Η μέθοδος Project στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*, υπό δημοσίευση στο περιοδικό «Γέφυρες».
10. Δάλκος, Γ, (2002), *Η Μέθοδος των Σχεδίων Εργασίας*, Οδηγός Σχεδίων Εργασίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σ.σ. 18-20.
11. Καλογεράτος Π. (1986). «*Σύγχρονα Κοινωνικοπολιτικά Κινήματα*», Αθήνα Γούπος Θ. «*Το πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σήμερα*», Διδακτική και διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών ΕΔΙΦΕ, περιλήψεις εισηγήσεων, Αθήνα 2005 σ σ 34-36.
12. Ματσαγγούρας, Η, (2002), *Η Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών προσεγγίσεων: Μια εκπαιδευτική καινοτομία που αλλάζει το σχολείο*, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, σ.σ. 15-30.
13. Ματσαγγούρας, Η., (2002), *Η Ευέλικτη Ζώνη των Καινοτομιών*, στο Οδηγός Σχεδίων Εργασίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σ.σ. 11-20.
14. Ματσαγγούρας, Η., (2002), *Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση: Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*, Αθήνα, Γρηγόρης.
15. Σολομών, Ι., (2002), *Το Κλειστό Σχολείο έχει πεθάνει*, στο Γ. Μπαγάκης (επιμέλεια), Προαιρετικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα στη Σχολική Εκπαίδευση, Αθήνα, Μεταίχμιο.

16. Χρυσafiδης Κ., (2002), *Βιωματική Επικοινωνιακή Διδασκαλία και εισαγωγή της μεθόδου Project στο σχολείο*, Αθήνα, Gutenberg.
17. Frey, K., (1998), *Η μέθοδος Project*, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Κυριακίδης.
18. *Πράξη 12/19-4-2005* του τμήματος Π.Ε του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
19. *Πράξη 16/25-5-2005* του Συντονιστικού Συμβουλίου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.